

Nr 4.

Utlåtande i anledning av väckt motion om sådan ändring i lagen om folkpensionering att invalidpensionärerna beträffande behovsprövningen jämföras med ålderspensionärerna.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 170, vilken behandlats av andra lagutskottet, har herr *Senander m. fl.* hemställt, att »riksdagen måtte besluta vidtaga sådan ändring i den av föregående års riksdag beslutade nya folkpensionslagen, att invalidpensionärerna jämföras med ålderspensionärerna och följaktligen befrias från inkomstprövning».

Beträffande de skäl som anförts till stöd för detta yrkande får utskottet hänvisa till motionen.

Vid 1946 års riksdag antogs efter förslag av Kungl. Maj:t en ny lag om folkpensionering. Denna lag, *lagen den 29 juni 1946 (nr 431) om folkpensionering*, skall träda i kraft den 1 januari 1948. Följande bestämmelser i lagen äro här av intresse.

I 3 § stadgas, att den som fyllt sextiosju år har rätt till folkpension i form av ålderspension. För tid före fyllda sextiosju år utgår folkpension i form av invalidpension till den, som på grund av kropps- eller sinnessjukdom, sinnesslöhet, vanförhet eller annat lyte är ur stånd att försörja sig genom sådant arbete som motsvarar hans krafter och färdigheter, under förutsättning att nedsättningen av arbetsförmågan kan anses varaktig. Har sådan höggradig nedsättning av arbetsförmågan som nu nämnts varit oavbrutet bestående minst ett år och kan den, utan att anses varaktig, antagas bliva bestående ytterligare avsevärd tid, skall därunder utgå folkpension i form av sjukbidrag. Den som är blind anses alltid lida av sådan höggradig nedsättning av arbetsförmågan som berättigar till invalidpension. Såsom blind anses i lagen den som saknar synförmåga eller vars synförmåga, sedan ljusbrytningsfel rättats, är så nedsatt att han saknar ledsyn. — Enligt 4 § utgår allmän ålderspension till envar som är berättigad till ålderspension. Allmän ålderspension utgör för år räknat för gift pensionsberättigad, vars make jämväl åtnjuter folkpension eller som uppbär hustrutillägg, 800 kronor samt för annan pensionsberättigad 1 000 kronor. Till envar som är berättigad till invalidpension eller sjukbidrag utgår grundpension med 200 kronor om året.

Jämte grundpension utgår tilläggs pension med 600 kronor om året till gift pensionsberättigad och 800 kronor om året till ogift pensionsberättigad. — Folkpension förhöjes å vissa orter med bostadstillägg i enlighet med bestämmelser i 5 §. — Tilläggs pension och bostadstillägg — men icke allmän ålderspension — minskas enligt 7 § med fem tiondelar av den pensionsberättigades årsinkomst i vad den må överstiga för gift pensionsberättigad 300 kronor och för annan pensionsberättigad 400 kronor. — Pensionsberättigad, som saknar synförmåga eller vars synförmåga, sedan ljusbrytningsfel rättats, är så nedsatt, att han saknar ledsyn, skall enligt 11 § utöver honom eljest tillkommande folkpension erhålla blindtillägg med 700 kronor om året. — I 14 § stadgas, att med årsinkomst avses i lagen all den inkomst, för år räknat, som någon skäligen kan antagas komma att under den närmaste tiden åtnjuta. Såsom inkomst räknas dock icke annan folkpensionsförmån än blindtillägg och ej heller understöd som någon på grund av skyldskap eller svågerlag må vara föranledd att utgiva.

Socialvårdskommittén avlämnade i november 1945 ett betänkande med förslag till ny lag om folkpensionering (SOU 1945: 46). Detta betänkande har legat till grund för det av Kungl. Maj:t genom propositionen nr 220 till 1946 års riksdag framlagda förslaget i ämnet.

Beträffande frågan om inkomstprövning av folkpensionerna har *socialvårdskommittén* i sitt nyssnämnda betänkande framhållit, att skälen för att icke göra folkpensionerna beroende av inkomstprövning vore flera och i viss mån starkare i fråga om ålderspensioneringen än i fråga om invalidpensioneringen. Därefter har kommittén i betänkandet anfört följande:

Härtill kommer att förutsättningen för att invaliditet skall anses föreligga innan rätten till ålderspension inträder är den, att arbetsförmågan är högradigt nedsatt. Tillvaron av en hög arbetsinkomst innebär i sig själv ett indicium för att invalidpension ej bör utgå. Vid invaliditetsprövningen måste sålunda ofta den pensionssökandes förvärvsmöjligheter beaktas. Otvivelaktigt underlättas denna prövning, om möjlighet förefinnes att göra pensionens storlek beroende av arbetsinkomsten, så att alternativet icke måste vara avslag eller full pension. Denna synpunkt gäller också, då arbetsförmågan successivt återvänder. Skulle hela pensionen indragas på en gång då arbetsförmågan nått en viss gräns, komme resultatet måhända att bli motsatsen till det önskade, nämligen det att pensionstagaren ej vågade utnyttja sin arbetskraft. Även icke inkomstprövade invalidpensioner kunna sålunda verka konserverande å arbetsoförmåga. Det kan slutligen antagas att om förhållandevis hög invalidpension utgaves utan inkomstprövning, sådan pension skulle i långt större utsträckning än eljest sökas av personer, vilkas invaliditet är tveksam och vilka måhända på grund av sin ekonomiska ställning ej äro i oundgängligt behov av folkpension. På grund av vad nu sagts har kommittén ansett det icke vara tillrådligt att till förtidsinvaliderna utan inkomstprövning utgiva större del av folkpensionen än den relativt blygsamma grundpension, vilken kommittén såsom tidigare angivits funnit böra utgå. Vad om invaliderna anförts äger även i huvudsak tillämpning å dem, som skola vara berättigade till sjukbidrag och änkepension. Det föreliggande för-

slaget innebär sålunda att folkpensionen till dem, som icke fyllt 67 år, skall vara inkomstprövad utom såvitt angår en viss icke särskilt stor grundpension.

I propositionen nr 220 anförde *departementschefen* beträffande invalidpensionen bland annat följande:

Alltifrån folkpensioneringens införande ha de utgående pensionsbeloppens storlek varit starkt beroende av den pensionsberättigades egna inkomster. De avgifts- eller grundpensioner, som utgått oberoende av inkomstprövning, ha varit så obetydliga, att de saknat nämnvärd betydelse ur försörjnings-synpunkt.

Socialvårdskommitténs förslag bibehåller denna anordning fullt ut, såvitt angår invalidpensionerna. Mot denna ståndpunkt synas mig några erinringar icke kunna göras. Frågan huruvida invalidpension överhuvud skall utgå är nämligen beroende av om den pensionsökandes arbetsförmåga är så nedsatt, att han saknar möjlighet att genom eget arbete försörja sig. Har han avsevärda egna inkomster, minskas i hög grad presumptionen för att denna förutsättning för rätt till invalidpension föreligger. Någon erinran mot kommittéförslaget har icke heller gjorts på denna punkt, och jag ansluter mig i princip till detsamma. Vad kommittén anført till stöd för att ett mindre belopp — 200 kronor — skall utgå såsom grundpension utan inkomstprövning kan av mig godtagas.

I anledning av propositionen nr 220 väcktes vid 1946 års riksdag bl. a. motionen II: 486 av herr Senander m. fl. I denna motion hemställdes, att behovsprövningen beträffande invalidpensioneringen avskaffades och att invaliderna jämfästlles med ålderspensionärerna.

Första särskilda utskottet, som behandlade propositionen nr 220 och de i anledning därav väckta motionerna, framhöll i sitt av riksdagen godkända utlåtande, nr 1, att bifall till det i motionen II: 486 framställda yrkandet att invalidpensionerna, utom bostadstilläggen, skulle utgå utan inkomstprövning komme att medföra en mycket betydande kostnadsökning. Utskottet yttrade vidare:

Socialvårdskommittén har såsom skäl för inkomstprövningens bibehållande beträffande huvudparten av invalidpensionen och sjukbidraget anført, att arbetsinkomstens storlek vore avgörande för huruvida invaliditet föreläge eller ej samt att, om pensionens storlek ej vore beroende av den egna inkomsten, hela pensionen måste indragas på en gång då invaliden börjat återvinna sin arbetsförmåga, ett förhållande som kunde verka direkt konserverande å invaliditeten. Utskottet anser dessa skäl vara av sådan styrka att ett slopande av inkomstprövningen för invaliderna ej kan tillstyrkas.

Frågan i vad mån folkpensionsförmåuerna skola vara beroende av storleken av den egna inkomsten var i samband med folkpensionsreformen föremål för en ingående prövning. Såsom framgår av den här ovan lämnade redogörelsen för 1946 års lag om folkpensionering utgår ålderspensionen — bortsett från det bostadstillägg, varmed folkpensionen å vissa orter förhöjes

Utskottet.

— utan inkomstprövning. Däremot är största delen av invalidpensionen beroende på inkomstprövning. I motionen II: 170 yrkas nu, att invalidpensionärerna likställas med ålderspensionärerna i fråga om inkomstprövningen.

Om pensionsförmånernas storlek är beroende av pensionstagarnas inkomster på ett sådant sätt, att pensionsförmånerna bli mindre ju högre inkomsterna äro, så kan denna omständighet i viss mån vara ägnad att verka hämmande på pensionstagarnas benägenhet att genom eget arbete bidra till sin försörjning. Detta gäller självfallet vare sig pensionstagarna äro ålderspensionärer eller invalidpensionärer. Ur denna synpunkt kan det synas riktigast, att ålderspensionerna och invalidpensionerna behandlas lika. Det föreligger emellertid skäl att i fråga om inkomstprövningen göra en skillnad mellan ålderspension och invalidpension. Vid 1946 års riksdag framhöll första särskilda utskottet i sitt av riksdagen godkända utlåtande, att dessa skäl vore av sådan styrka, att ett slopande av inkomstprövningen för invaliderna icke kunde tillstyrkas. Sedan riksdagen år 1946 behandlade ifrågavarande spörsmål, har detta icke undergått någon förändring. Enligt utskottets mening saknas därför anledning att nu göra någon ändring i lagen om folkpensionering beträffande inkomstprövningen för invaliderna.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att förevarande motion icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 20 februari 1947.

På andra lagutskottets vägnar:

DAVID NORMAN.

Vid ärendets behandling ha närvarit:

från första kammaren: herrar Norman, Linder, Forslund, Löfvander, Sten, Nils Elowsson, fröken Osvald* och herr Carl Eric Ericsson;

från andra kammaren: herrar Olovson i Västerås, Hagård, fru Johansson, herrar Hedlund i Rådom, Larsson i Östersund, Jacobsson i Igelsbo, Andersson i Eskilstuna* och Andersson i Alfredshem.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.